

Planina s veľkou budúcnosťou

Veľkí investori neprídu. Nepovedú sem rýchlostné komunikácie. V regióne Muránska planina by zbytočne čakali na výraznejšiu pomoc štátu, ktorá by zmiernila ekonomické a sociálne znevýhodnenie. Pomôcť si musia sami.

Dlhoročné skúsenosti, poznanie podmienok a daností územia priviedli ľudí, ktorí vytvorili mikroregióny Muránska planina a Čierny Hron, neskôr Verejno-súkromné partnerstvo (VSP) Muránska planina, k tomu, čo tento región potrebuje a k spôsobu, ako to dosiahnuť. Využiť potenciál krajiny rovnomenného národného parku či Dobročského pralesa, bohatstvo histórie, ktorej panuje povestiami opradený hrad Muráň, ale aj jedinečných pamiatok, ako je ozubnicová železnica Tisovec – Pohronská Polhora, Čiernohronska železnica... Využiť schopnosti miestnych ľudí, ktorí najlepšie vedia, ako zhodnotiť silné stránky regiónu. Pripomína to LEADER? Nie náhodou. Keď sa s týmto prístupom, ktorý Európska únia využíva na podporu rozvoja vidieka vo viacerých krajinách od roku 1991, stretli zástupcovia tunajších občianskych združení, miestnej samosprávy po prvýkrát, povedali si, že to by mohlo byť to pravé a skúsia to. Dajú šancu miestnym, aby sami rozhodovali, udávali tempo, spolupodielali sa na smerovaní svojich obcí.

Aktívny občan = rozvíjajúci sa región

„V rokoch 2001 až 2002 sa formovala členská základňa, vzniklo Komunikačné centrum v Tisovci a uskutočnil sa prvý projekt zameraný na podporu rozvoja turizmu v mikroregióne Muránska planina,“ vracia sa k počiatkom predsedníčka Verejno-súkromného partnerstva Muránska planina Irena Milecová. Úspešných projektov postupne pribúdalo. Zamerané boli na prípravu ľudí, na spoznávanie Európskej únie, na programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja jednotlivých obcí, na informačné centrá, v spolupráci so Železničným múzeom v Bratislave na obnovenie prevádzky parnej ozubnicovej železnice... *„V roku 2004 naše partnerstvo spoločne s mikroregiónom získalo, ako jedno z trinástich území na Slovensku, prostriedky na prípravu program LEADER z technickej pomoci SAPARD. Nasledovala aktivizácia občanov a ich zapojenie do prípravy Integrovannej stratégie rozvoja územia VSP Muránska planina. V závere tohto kľúčového procesu sa pôvodné združenie, i za účasti nových členov vrátane obce Čierny Balog, pretransformovalo na partnerstvo typu miestnej akčnej skupiny spĺňajúce podmienky stanovené ministerstvom pôdohospodárstva pre LEADER,“* dopĺňa Irena Milecová. Dnes má vyše 50 členov. Okrem obcí aj fyzické osoby, súkromne hospodáriacich roľníkov, občianske združenia, školy, mimovládne a cirkevné

organizácie, podnikateľské subjekty. Pôsobnosť rozšírilo tiež na územia obcí Čiernohronského mikroregiónu, čo si vyžiadalo dopracovanie a aktualizovanie rozvojovej stratégie. Pomohol im pritom Banskobystrický samosprávny kraj.

Potenciál územia si uvedomíte, keď uvidíte tunajšie nádherné dedinky ako Michalová, Pohronská Polhora, Muráň, Čierny Balog, Muránska Huta, Muránska Lehota, mestečko Tisovec. Ale aj Osrblie, Hronec, Valaská, Sihla a Drábsko, ktoré pristúpili do Verejnosúkromného partnerstva Muránska planina. Dnes je v ňom dvanásť obcí s 18 000 obyvateľmi.

Kľúčová je spolupráca

VSP úzko spolupracuje s rovnomeným mikroregiónom, napríklad pri organizovaní výstav cestovného ruchu, Dňa mikroregiónu, ktorý zblížuje ľudí žijúcich na tomto území (minulý rok to bolo v Čiernom Balogu, teraz 4. októbra v Michalovej). Výsledkom takejto spolupráce sú tiež podujatia ako: Rodeo v Muráni, Deň stromu v Čiernom Balogu, Michalské hody v Pohronskej Polhore, Dni mesta Tisovca... a tiež otvorenie kancelárie VSP v Tisovci, kde sa bude raz týždenne poskytovať aj poradenstvo k projektom.

Financujú menšie projekty

K najväčším úspechom VSP Muránska planina nesporne patrí presadenie programu „samofinancovania“. Z členských príspevkov sa podstatná časť prostredníctvom mikrograntových programov vracia do obcí, ale s pridanou hodnotou. Sú ňou námety, dobrovoľnícka práca, spolufinancovanie premietnuté do nenáročných zveľaďovacích, integrujúcich projektov. *„Uskutočnili sme už štyri výzvy. Z toho dve v roku 2008. Snažíme sa pritom simulovať podmienky, aké prinesie prístup LEADER, aby sa naši členovia naučili tvoriť čo najkvalitnejšie projekty a boli potom, keď pôjde o veľké veci i veľké peniaze, úspešní. V prvej tohtoročnej výzve sme podporili 7 projektov. Napríklad Komunitné centrum Čierny Balog, tri projekty poznávania mikroregiónov našimi deťmi, rekonštrukciu Coburgovho pamätníka, obnovenie prameňa sladkej vody tisovskými jaskyniarmi. Ten je najlepším príkladom, ako s málom prostriedkov, ale veľkým nasadením ľudí premeniť dobrý nápad na skutočnosť,“* zamýšľa sa nad chodom partnerstva manažérka za obce Pohronská Polhora a Michalová Katarína Pindiaková: *„Za zmienku určite stojí, že spolufinancovanie zo strany predkladateľov projektov nebolo 20-percentné, ako sme to v podmienkach určili, ale takmer 70-percentné. Tým sa podstatne zvýšila hodnota vytvorených diel.“* Podobne to bolo aj v druhej výzve, kde mikrograntová komisia podporila ďalšie tri projekty, medzi nimi výstavbu informačnej kancelárie v lokalite Zbojská. Tento projekt vznikol po dohode so správou národného parku Muránska planina a v partnerstve s ním, ako aj so spoločnosťou Zbojská. Tiež sa chce uchádzať o podporu svojich plánov z prístupu LEADER. *„Je tu vynikajúci terén pre cyklo i pešiu, konštruktívnu turistiku, pre poznávania tejto časti Muránskej planiny,“* hovorí konateľ spoločnosti Igor Vlček. Myslí tým trasu z Čierneho Balogu cez Krátke na Zbojská, prechod Čertovou tiesňavou, ale aj možné výstupy na Fabovu hoľu či Klenovský Vepor. Na

lúkach okolo nového salaša s ponukou tradičných jedál sa už pasie dobytok, ovce i koníky. Pracujú tiež na ubytovaní...

Obce podporujú podnikateľov

Financie však budú potrebovať aj ďalší členovia partnerstva. *„Ako obec podporujeme v tomto skôr našich podnikateľov. Nech sú oni úspešní pri získaní pomoci z LEADER-a po jeho odštartovaní. Ved' ich rozmach vo sfére cestovného ruchu, poľnohospodárstva, služieb bude pomáhať rozvoju obce a celého regiónu. My ako samospráva sa pri uskutočňovaní rozvojových zámerov budeme zase orientovať na regionálny operačný program – rozvoj obcí, či ďalšie zdroje financovania,*“ poznamenáva starosta Michalovej Jaroslav Berčík. Podobný názor má aj jeho kolegyňa z Pohronskej Polhory Hyacinta Tyčiaková. Vedia, o čom hovoria. Takmer päťsto živnostníkov z vyše 2 000 obyvateľov len týchto dvoch obcí, to je sila, ktorá sa už reálne premieťa do ich rozvoja. Riaditeľ Mikroregiónu Muránska planina a primátor Tisovca Peter Mináč to vidí podobne. Veľmi pozitívne hodnotí menšie projekty spolkov a občanov, ktoré zlepšujú celkovú tvár územia. Oceňuje prácu tisovských jaskyniarov, ktorí po aktivitách na Hradovej, výstavbe náučného chodníka, obnove dobudovaní prameňa, možno pomôžu aj pri revitalizácii areálu Šťavice, spojeného aj s menom československého prezidenta Eduarda Beneša. Tak, aby sa opäť stal miestom stretávania sa ľudí, príjemného odpočinku. S obcou Muráň by Tisovec chcel dať do poriadku aj pamätné miesto bojov SNP Dielik. *„Pri tom všetkom však stále máme v centre pozornosti naše strategické zábery, ako je rozvoj cestovného ruchu, ovčiarstva, chovu a využitia koní v turizme. Najďalej sme sa zatiaľ dostali s projektom Nech to para tlačí. Ide o obnovenie historickej parnej dopravy na technickej pamiatke ozubnicovej železnice. Pomáhajú nám pritom zruční partneri z bratislavského Železničného múzea, takže termín spustenia parnej prevádzky na trati s jedinečnými železnými mostmi a unikátnou ozubnicou na prekonávanie veľkého stúpania v roku 2010 je stále reálny,*“ poznamenáva Peter Mináč. Príprava na prístup LEADER v podmienkach VPS Muránska planina je permanentnou, aktívnou prácou s ľuďmi a pre ľudí. Aby sa zvýšila kvalita ich života lepším využívaním miestnych zdrojov a s citlivým vzťahom k prírode a krajnotvorbe. Vytváraním dobrých podmienok pre malé a stredné podnikanie, pre trvalé zvyšovanie vzdelanosti, zručnosti ľudí, chcú garantovať udržateľnosť nastúpenej cesty rozvoja.

Autor článku: **Roman GREBÁČ**

Zdroj: týždenník Farmár, číslo 23/2008